

* نام کتاب: نظریه‌های توسعه روستایی

* مؤلف / مترجم: محمدحسین پایلی یزدی و محمدمیر ابراهیمی

* ناشر: سمت

* نوبت و محل چاپ: تهران، اول

* سال نشر: ۱۳۸۱

۳- نظریه‌های توسعه روستایی

کتاب نظریه‌های توسعه روستایی، تألیف محمدحسین پایلی یزدی و محمد ابراهیمی. در مقطع کارشناسی جزء منابع درسی جامعه‌شناسی توسعه روستایی است. از این اثر، در دروس جامعه‌شناسی توسعه و جامعه‌شناسی روستایی نیز به‌عنوان منبع فرعی استفاده می‌شود.

سایر کتب مشابه عبارت‌اند از:

- جامعه‌شناسی توسعه مصطفی ازکیا
- مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی توسعه روستایی مصطفی ازکیا
- جامعه‌شناسی توسعه روستایی لهسایی زاده
- جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی مصطفی ازکیا
- پیشگامان توسعه جرالدام. مایر ودادلی سیرز/علی اصغر هدایتی
- توسعه روستایی اولویت بخشی به فقر رابرت چمبرز / مصطفی ازکیا

- برنامه ریزی توسعه نواحی روستایی خلیل کلانتری

الف) بررسی شکلی

نگارش اثر در نگاهی کلی است، جز در برخی موارد هم چون ترجمه صفحه ۵۲ و یا صفحات ۲۰۰-۲۰۱، که دیدگاه‌هایی همچون دیدگاه مالتوس و بازراب بیان شده و از رسایی لازم برخوردار نیست. برخی نقل قول‌ها نیز، چنین وضعیتی دارند. در برخی موارد رعایت نکردن قواعد ویرایشی محتوای مطلب را وارونه کرده برای مثال، در صفحه ۹۶، پاراگراف آخر، متغیرهای عام گرایی، جهت گیری اکتسابی و تفکیک کارکردها، تحت تاثیر اشتباه سهوی در نگارش جزو ویژگی‌های توسعه نیافتگی ذکر شده‌اند. حال آنکه درست برعکس در نظریه پارسونز از ویژگی‌های عمده توسعه هستند و اعمال ویرایشی تخصصی می‌تواند از بروز چنین مواردی جلوگیری نماید.

اثر به لحاظ حروف نگاری، صفحه آرایی و صحافی مطلوب است لیکن طرح روی جلد با موضوع کتاب مرتبط نیست. پیش‌گفتار، فهرست اجمالی، خلاصه فصول، حتی خلاصه کلی نیز از جمله مواردی است که در کتاب مطرح شده است.

کاربرد اصطلاح‌های تخصصی مناسب است، به جز برخی موارد که در خصوص معادل‌های آن اختلاف نظر وجود دارد همچون **Community Development** که «توسعه اجتماع و اجتماعی» ترجمه شده که با توجه به اصطلاح **Social Development** این معادل مناسب به نظر نمی‌رسد و در سایر متون معادل می‌باشد که شاید مناسب‌تر باشد. همچنین در مورد معادل‌های **Model of , trickle - down , Agricultural Intensification** ، **cumulative** اختلاف نظر وجود دارد.

مباحث مطروحه فاقد طرح بحث مقدماتی و جهت گیری مسئله‌اند به جمع

بندی طرح و تشریح هر یک از نظریه‌ها و دیدگاه‌ها پرداخته نشده است. هرچند که در بیان برخی نظریه‌ها مانند دیدگاه‌های مکان مرکزی نقاط قوت و ضعف بیان شده لیکن در مورد نظریه‌ها و مباحث اساسی توسعه روستایی (جز در مواردی) به بیان محتوای کاربردی، نقاط قوت و ضعف پرداخته شده و کمتر از ابزارهای علمی جهت تفهیم موضوع استفاده شده است.

ب) بررسی محتوایی

در اغلب موارد محتوا با عنوان مخاطب انطباق دارد لیکن در برخی موارد به دیدگاه‌های اصلی پرداخته نشده است. برای مثال، در نظریه‌های نوسازی، دیدگاه‌های پارسونز و، به‌ویژه، روند مراحل تکامل جوامع، متغیرهای الگویی ساختار کنش و نظام در جوامع سنتی و مدرن خیلی مهم‌تر از هوزلیتز، اسملسر، ردفیلد و ... است و، درخصوص نظریه‌های توسعه مشارکتی، تعریف و رویکرد نظری چمبرز در مورد مشارکت (هم به لحاظ محتوایی نظری و هم ابعاد عملکردی) بسیار جامع‌تر از نظریه‌های مطرح شده است.

در مواردی از جمله جمعیت و توسعه روستایی هم آثاری نظیر: **Rural Development & population** از مک نیکل موجود است همچنین در این زمینه صاحب‌نظرانی همچون هایامی، روشن، بازراب، پنگالی و... وجود دارند که در این روش حتی اشاره‌ای نیز به آنها نشده است.

مطالب اثر بیشتر به توسعه مفهوم عام مربوط می‌شود تا توسعه روستایی از جمله نوآوری‌های اثر این است که نظریه‌های مکان مرکزی کریستالر، آلفرد وبر، فون توتن و ... را جزو نظریه‌های توسعه روستایی آورده و همچنین نظریه‌های مالتوس و کلارک و دیدگاه‌های مربوط به مهاجرت را در زمره آنها ذکر کرده است، حتی می‌توانست دیدگاه‌های پسامدرنیسم و پسا ساختار گرایی نظیر: دیدگاه‌های دریدا، لیوتار، فوکر و هابرماس را نیز طرح نماید. افزون بر این نظریه‌های جامعه‌شناسان کلاسیک نظیر: دور کیم، آگوست کنت، مارکس،

تونیس و زیمبل را نیز می‌توان با نظریه‌های توسعه روستایی مرتبط نمود. تقریباً دیدگاه‌های توسعه دهه‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۰ مطرح شده‌اند لیکن به یکی از منابعی که به لحاظ محتوایی با مطالب اثر در مورد نظریه‌های نوسازی و وابستگی شباهت آشکاری دارد جامعه‌شناسی توسعه (تألیف دکتر ازکیا است) که در اینجا به آن اشاره‌ای نشده است؛ (هم‌چنین در کتاب برنامه‌ریزی و توسعه منطقه‌ای تألیف دکتر خلیل کلانتری) دیدگاه‌هایی در خصوص مکان مرکز به تفصیل بیان شده‌اند که در این کتاب ذکری از آن به عمل نیامده است.

پیشنهادها

- پیشنهاد می‌شود مطالبی که کمتر به نظریه‌های توسعه روستایی مربوط می‌شوند مانند: نظریه‌های و دیدگاه‌های مربوط به مهاجرت، مکان مرکزی، جمعیت و توسعه، مدرنیسم استاندارد، حذف یا تعدیل شوند.
- بهتر است دیدگاه‌هایی که در دو دهه اخیر در مورد توسعه روستایی مطرح شده‌اند مانند: نظریه‌های چمبرز، مک‌نیکل، بازارپ، یول، میدکین، ویلیام کلارک، ریگر و بر اصولی نظیر: توسعه مشارکتی، محلی‌گرایی نهاد گرایی، هویت جمعی و ... تأکید نموده‌اند به کتاب اضافه شود.
- کتاب (ازحالت مجموعه‌ای از مطالب گردآوری شده) به منبعی با جهت گیری مسئله‌ای توسعه روستایی ایران بازبینی شود.
- با اینکه نظریه هیگن و نظریه مک کللند در اکثر منابع در زمره الگوی روان‌شناسی در نظریه نوسازی دسته بندی شده، در این کتاب بانام یک نظریه جدا آمده است که نیاز به تجدید نظر دارد.
- دسته‌بندی نظریه‌ها از حالت پراکندگی خارج شود.
- لازم بود هر نظریه‌ای که در مقطع زمانی خاصی در مورد توسعه روستایی عنوان و به کار برده شده طرح و مورد تقدم و بررسی قرار می‌گرفت و سپس به نظریه بعدی پرداخته می‌شد.